

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput I. Depositis Besuæ S. Prudentii reliquiis, varia ibi miracula ad illius
invocationem eduntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A r De S. Stephani reliquiis, Hierosolymis constantinopolim (absque furto tamen) allatis, Marcellinus ait in Chronico ad annum 439: Eudocia, uxor Theodosii principis, ab Hierosolymis urbem regiam remeavit, beatissimi Stephani, primi martyris, reliquias (manum scilicet, ut aiunt) quæ in basilica S. Laurentii positæ venerantur, secum deferens. Et Theodorus lector apud Henricum Valesium pag. 568: Eo (Theodosio Juniore) regnante, depositæ sunt reliquiæ SS. Stephani, Laurentii et Hagnes in martyrio S. Laurentii, die vicesima prima mensis Septembris. Et eodem die celebratur illic eorum memoria usque ad hodiernum diem. At non huc fortasse respexit Theobaudus; sed fabulam illam, quæ apud Surium est ad diem 3 Augusti; quaque S. Stephani corpus jam inde a Constantini Magni tempore Constantinopolim allatum dicitur per Julianam viduam, quæ viri sui, juxta S. Stephani corpus et in simili tumultu sepulti, corpus auferre se rata, non hujus, sed S. Stephani corpus Constantinopolim detulerit; sed fabula hæc ex Marcellino et Theodoro Lectore satis refellitur.

B s Signatur ea S. Nicolai Translatio in Martyrologio Romano ad diem 9 Maii his verbis: Barri quoque in Apulia translatio S. Nicolai, episcopi ex Myra, civitate Lyciæ, de qua Sigebertus apud Miræum ad annum 1087 hæc scribit: In Italia Venetianis meditantibus auferre corpus sancti Nicolai a Myrea Lyciæ, a Turcis desolata, præoccupaverunt eos Vareses cives, numero 47, et ab Antiochia Myream venientes a 4 monachis, tantum ibi inventis, extorserunt sibi ostendi tumbam Sancti: qua effracta, ossa Sancti in olei liquore natantia integro numero extraxerunt, et Varim (Barium) cum gloria attulerunt. Facta est hæc translatio anno 745 a depositione sancti Nicolai. Historiam Translationis hujus ex Joanne archidiacono Barensi, qui illam sub annum 1088 scripsit, latius explicatam habes apud Surium ad diem 9 Maii pag. 446 et seqq.

C t Vezeliacum (Vezelay) Burgundia oppidum est in diocesi Augustodunensi: condidit illic sanctimonialium monasterium sæculo nono Gerardus comes; sed brevi a Saracenis eversum et a Gerardo instauratum monachi Benedictini incolere. Hujus loci monachum, Badilonem dictum, S. Mariæ Magdalensæ reliquias eo detulisse, aiunt: sed unde acceptas? Id ipsos monachos Vezeliacenses latuisse, ait Sollerius tom. V Julii pag. 12; sed sæculo duodecimo eam apud illos invaluisse opinionem, quam Theobaudus sequitur, corpus S. Mariæ Magdalensæ ex Provincia, imo ex ipsa Aquasextiensi urbe ad suum conobium delatum fuisse, furtim nempe a Badilone surreptum. Contra Provinciales S. Mariæ Magdalensæ corpus penes se et fuisse, et remansisse, contendunt; quorum sententiæ ut verosimillimæ Sollerius subscribit, quidquid in contrarium varii scripserint. Consule, si lubet, illius Commentarium in Vitam S. Mariæ Magdalensæ, ubi hanc controversiam §§ 11, 12, 13 et 14 multis est persecutus.

u Verum et ea de re inter Benedictinos ipsos lis est non exigua: utut sit, Translationis hujus Historiam, auctore Adalberto Floriacensi monacho, edidit notisque illustravit Henschenius tom. 3 Martii a pag. 302.

x Licetum id olim a nonnullis, sed male, putabatur.

Octobris Tomus III.

y Hinc Castellanus, qui anno 885; et Tillemontium, qui 887 S. Prudentii corpus Besuam delatum scribunt, corriges.

z Id est, 7 Octobris: perperam igitur signat hic Castellanus 4 Septembris, 20 vero Octobris Gualtherotus. Vide num. 23 Comment. prævii.

aa Recentiores tamen, die 6 Octobris S. Prudentium coli, scribunt. Vide num. 4 Comment. prævii.

bb Burgundiæ primaria civitas est.

cc De S. Hilario, Pictaviensi episcopo, actum est ad diem 15 Januarii, et tom. VII Maii a pag. 594: verum nihil ibi alibi inveni de translatis Dionem ejus reliquiis.

dd De S. Radegunde regina pariter actum est in Opere nostro tom. III mensis Augusti ad diem 13 ubi in Commentario ad illius Acta prævio num. 85 S. Radegundis corpus usque ad annum Christi 4562, quo Calvinistarum rabie combustum fuit, Pictavi conservatum fuisse dicitur; non ita tamen, quin subinde alibi delituerit, ut in Quintiniacensi non procul Pictavio Benedictinorum monasterio ob crebras subitasque Normannorum irruptiones aliquando delituit. Ita fieri etiam potuit, ut, quod Theobaudus ait, fuerit aliquando ob imminens barbarorum metum Dionem delatum. Triplex: ejus translatio signatur, una apud Saussayum ad diem 28 Februarii; altera in Florario nostro Ms. ad diem 11 Februarii; tertia ad 24 Octobris in eodem. Verum quo tempore, et quo factæ sint binæ hæ translationes, dictum Florarium non edicit.

ee Agrimi Chartam, unde hæc Theobaudus hausit, integram habes ex Chronico Besuensi num. 27 et seq. Comment. prævii. Sedit Agrimus in Lingonensi cathedra saltem ab anno 889, ut ex eadem Charta conficitur, monachus mortuus sub annum 910 in S. Benigni monasterio.

ff Hinc, Theobaudum monachum Besuensem fuisse, colliges, uti et auctorem libri secundi Miraculorum S. Prudentii, qui proxime sequitur.

gg Ex his colligo, Theobaudum librum secundum Miraculorum S. Prudentii non transcriptisse ipsis auctoris sui ubique verbis; sed quædam in illo mutavisse, rescidisse, supplesse, etsi non admodum multa; licet paulo infra dicat, se dicto libro Miraculorum S. Prudentii secundo ejusdem Martyris virtutes seu miracula assignare, ut olim scripta sunt. Rem declarabunt uberius ea, quæ in librum II Miraculorum S. Prudentii ex Ms. Dionensi, quod a sexcentis aut septingentis annis exaratum Chiffletius censuit, infra annotabuntur.

LIBER II.

CAPUT I.

Depositis Besuæ S. Prudentii reliquiis, varia ibi miracula ad illius invocationem eduntur.

Decursis in priore volumine, qualiter sacratissimus martyr Prudentius, hostibus evictis, policam

A tus, orationem fudit, atque integerrimæ restitutus est sanitati. Quædam etiam femina partium sancti Sequani *g*, ut ipsa fatebatur, octo annorum expletione ita nervorum contractionem incurrerat, ut calcanei natibus hærerent: hæc plaustro superposita ad locum, quo sanctus quiescebat Prudentius, devehit cœpit: sed antequam cœnobio propinquaret, obtentu almi martyris Prudentii mirum in modum ita curata est, ut, relicto vehiculo, suis ad prædictum locum vaderet plantis. His ita rite peractis, quædam femina, quæ, nonnullis evergentibus annis, ita curva manebat, ut sursum respicere omnino nequiret, præpediente infirmitate, immo et paupertate, a vicinis se ad monasterium deferri postulat: sed ejus necessitudini abnuentibus cunctis, anxie cogitando, quomodo illo deveniret, insperato sopore depressa est: sed mox evigilans ita morbo levata est, ut propriis pedibus incedendo, male denegantibus pudorem incuteret, cæteros autem ad Deo gratias referendum secum super collato sibi beneficio invitaret. Infans, longo jam tempore audiendi desuetus officio, illuc cum matre devenit: sed, opitulante sancto Prudentio, ex asse curatus est. Juvenis etiam quidam Lantiliaci *r* ruris, cognomento Ermembaldus, viginti ferme annorum, ab ineunte ætate claudus, Sanctorum patrocinia expetit, et integre sanatus recessit.

modo relatis

B 25 Beriensi villa *s* puer quidam præfato monasterio delatus est, qui ab ipsis cunabulis manu cum brachio dextro, cubito quoque et scapula ita viduatus fuerat, ut præmortua viderentur. Die autem Parasceves, fratribus ex more vigiliis celebrantibus, cœpit magnis insistere vocibus, utpote divellentibus se ab invicem membris, et illico reformatus est sanitati. Operæ pretium est illud etiam litteris allegare, quod quidam, nomine Esemegaudus, ex villa, quæ vocatur Campo Cervina *t*, jam quinquagesimum ætatis agens annum, decennio claudus manebat, ita ut vehiculo de loco ad locum emigraret. Is ante Quadragesimam jam dictum cœnobium petiit, ibique sanctum Pascha spe recuperandæ salutis sustinens, eodem die divinam in se virtutem expertus est: nam ut sacrum officium, prout tempus dictaverat, exactum est, rigida diu membra, divina pietate medicata, cœpere paulatim extendi, ita ut, obortis lacrymis, magnis vocibus inclamaret. Quo spectaculo, signis ex more pulsatis, utriusque sexus non minima multitudo gratias cum lacrymis cœpit agere. Referendum etiam, quod cunctis perspicuum fuit: infantula quædam, nomine Adisindis, partium Chohone *u* ex villa, cui nomen est Sauste, diutino cæcitatibus somno sopita, tertia feria ante medium Pascha ad sæpeditum oratorium plebeia cum multitudine venit, et inolita bonitate Dei quarta feria subsequenti, quo caruerat, lumen accepit, omnibus superno Datori gratias referentibus, qui a sæculo operatur mirabilia.

* supple ex Ms. Dje. Deo.

non absimilia.

C 26 Creberrima sancti martyris Prudentii fama undecumque ad sui venerationem consciverat populos: qua comperta, vir quidam, nomine Ermenaldus, Magnimontensis accola, de villa Fluriaco *x*, dum esset cæcus, sed in posterum a Deo curandus, die Ascensionis Domini jam vespera ad monasterium contendit. Cumque venisset ad locum, quo secunda crux in via scilicet posita erat, ubi claudus per interventum beati Prudentii curari meruerat, a regente gres-

sus suos ammonetur, ibi adesse crucem, olim patrata virtutis indicem. Sine, inquit, puer, tangere me crucem, propter accessit, et sursum gestiens aspicere, velut umbra paulatim dilucescente, vidit eandem pendere crucem: hic cœpit ex oculis ejus aqua cum glaucomate egredi, medium autem lignum crucis, quod pendebat divisum, idem vir sustulit, et loco priori coaptavit: inde monasterium pergens, dum portas templi paulatim attingit, lumen ex integro recepit. Igitur fama boni odoris non modo vicina, sed etiam longe remota peragrante loca, non multis evolutis diebus, quidam ibi advenit, qui (ut ipse referebat) triennium expleverat, ex quo auditu fuerat viduatus: hic, orationis domum pia devotione ingressus, mirum in modum auditu recepto, gratias retulit Deo.

AUCTORE ANONYMO.

27 Sexto vero die, jam mense Junio inchoante, idem cœnobium adventavit puella, nomine Glismodis de Arco-fracto *y* super litus Albæ *z* fluvii, quadriennio cæca, quæ, dum ibidem recuperandi gratia nonnullis sustinisset diebus, ex more monasterium egredientibus feminis, et ipsa, aliorum manibus deducta, pariter egressa est: hæc dum, cæteris suam ingredientibus viam, sola extra portam remansisset, nacta occasione eleemosynam rogandi, pauperula quædam infantula illuc deveniente, cur ibi sola moraretur, ab ea stipulata est; quæ dum retulisset, se ductoris auxilio egere, illa, data ei manu, ante fores ecclesiæ reduxit, et, dum in porticu parumper remoraretur, veluti diluciscentibus tenebris, modicum cœpit intueri lumen, et mox oratorium ingressa, clare videre promeruit. Puerulus quoque, nomine Wlfranus, de Chyriaco *aa* prædio a parentibus pridie ante Vigiliam S. Joannis Baptistæ ille * ad vesperam devectus est, qui rudis adhuc usum loquendi amiserat, et manibus tremens, easdem contractas habuerat: hic stans ante altare Principis Apostolorum, quo sanctissimum almi Prudentii corpus quiescebat, collidentibus se ad invicem puerilibus membris, plenissima restitutus est sanitati.

open suam petentibus

y

z

E

* Ms. Die. anno natus uno et infra, aa * a Ms. Div. abest ille

28 Quædam etiam femina, cognomento Heldeverta, ferme annorum quadraginta, Dominico die ante Decollationem sancti Joannis Baptistæ Besuense cœnobium adiit: hæc, tribus annis cæcitate deformis, capitis et superciliorum incisione a medicis valde est vexata, sed a nullo curata: quæ adhuc in itinere posita, cum pervenisset ad crucem, ubi claudum et cæcum sanatos supra memoravimus, a ductore affatur: Adest crux *bb*: at illa mentum manu sursum elevans (neque enim aliter cœlum respicere poterat) velut desciscente * nebula, cœpit parumper vexillum crucis aspicere. Demum nimio sudore suffusa, et tremebundis palpitans membris, ad locum destinatum pervenit, quo utriusque sexus contenderat multitudo: quibus præsentibus, dum Missarum solemnia celebrabantur, lumen, quod amiserat, non sine multorum alacritate et admiratione recepit. Sed quid per visum ei actum sit, non est silentio tegendum. Pridie quippe antequam curanda venisset, dum sopori operam daret, visum est ei, illo ire debere, quo et vigilans venit. Sed dum potita sanitate domum rediisset, non multis post evergentibus diebus, oculus ejus dexter immodico dolore gravatus, cœpit tumescere atque caligine obduci: sed dum intempestæ noctis quiete depri-

beneficia

F

bb

* Ms. Die. fatiscendo

AUCTORE
ANONYMO.

deprimeretur, sanctus ei martyr Prudentius per visum adstitit, ejusque frontem aversa manu percutiens, dixit: « Surge et candelam ad » mensuram status tui, quo ego jaceo, citissime » defer; » surrexit mulier, sanitatque reddita est, et candelam sibi indictam sancto Viro summa velocitate obtulit.

prodigiose
confert.
cc

29 Vir etiam quidam, nomine Agnalays, ex comitatu Portuensi *cc*, villæ autem Floriacensis, dum sinistri brachii anno uno et eo amplius laboraret incommodo et a nullo medicorum redderetur incolumis, per visum uxori ejus revelatum est, ut candelas idem vir suus secum deferens, sancto se Prudentio devotus offerret; cumque, mane jam facto, ab uxore super revelatione compellaretur, candelas magno studio præparavit. Et quia præ nimia morbi valetudine ipse ferre non potuit, statim ut eas ferendas portitori dedit, mirabile dictu! integram promeruit sanitatem. Nec abs re videtur illud etiam huic Operi inserere, quod, antequam hæc agerentur, mulier quædam de Blaviaco *dd* villa filium manibus gestans annorum duodecim, nomine Germinium *ee*, ad monasterium detulit: hic quadriennio paralyti dissolutus, velut lapis rigidus existebat, ita ut tempore edendi et bibendi, resupinato eo, mater ori ejus cibum aut potum infunderet, tamquam cocleari in vas fundens liquorem. Hic, ut prædiximus, monasterio devectus, aliquandiu ibi demoratus, opitulantibus Sanctis *ff*, ex asse curatus est; et, qui multis jam decedentibus diebus omnium membrorum caruerat officio, pedibus propriis hilariter populi subsequente caterva, suam repedavit ad domum.

ANNOTATA.

a Phrasibus poeticis non raro Theobaudus delectatur: quam hic poliam aulam vocat, cælum illi est; sed hæc, si que occurrunt deinceps, quia minoris momenti sunt, negligam.

b S. Prudentii miracula, hoc libro comprehensa, cum passim congruant cum Ms. nostro Divionensi, de quo supra ad litt. gg et in Comment. prævio num. 9, fidelitorque passim a Theobaudus descripta sint, illud separatim typis dare necesse non judicari. Si quid tamen illud inter et Theobaudum sit discriminis, lectorem non celabo.

c Primum igitur hoc miraculum contigit anno 883 mense Octobri, 6 vel 7 die.

d Utrumque miraculum cum iisdem adjunctis Ms. Divionense memorat; sed ordine inverso: Theobaudus secutus est ordinem, quo utrumque contigit: Ms. Divionense præterea utriusque miraculo versus paucos subjicit, quod et alibi non raro observare licet; sed cum nihil peculiare de S. Prudentio referant, indictos præteribo.

e Codex seu Catalogus beneficiorum diœcesis Lingonensis, anno 1626 Parisiis editus, pag. 41 Solangeyum (Gallice Solangy) refert inter beneficia curata decanatus Tornodorensis (Tonnerre): at pag. 74 Selongeyum (Gallice Selongey) in decanatu Granceii, hic, ut opinor, memoratum: vicus est ad fluvium (la Venelle) haud procul Besua, prout notatur tum in Tabula geographica partis Septentrionalis ducatus Burgundiæ, tum in Tabula partis Meridionalis Campaniæ per Guilielmum de l'Isle.

f Idem videtur locus, de quo proxime egi.

g Locum hunc non reperi: reor interim, ad

fluvium (la Vingenne,) qui non procul Besua *D* fuit, situm fuisse.

h Nec hunc reperi.

i Urbs est Gallicæ in Campaniæ Burgundiæque confinis, Gallice Langres.

k Sic recte: male habet Ms. nostrum Divionense: memorati martyris pro memorati Martini.

l Hanc quoque villam frustra quæseri.

m In Chronico Besuensi pag. 662 Mentusca sita legitur in territorio Attoarensium (in quo et Besua est) juxta Ararim, Gallice la Saone.

n Vicus juxta fluvium Tillam (la Tille) prope Besuam.

o Sequuntur pauca in Ms. Divionensi, hic a Theobaudus omissa, salva tamen rei substantia. Nimirum hæc: Qui non modo hominum, verum etiam porcorum gauderet pinguescere tabo, sicut per quemdam dictum est, quia niger hispidus, horrens, permittente Domino, porcinum invasit gregem.

p Vicus, ut opinor, prope Besuam, Gallice dictus Bourberain.

q Gallicæ S. Seine vel Seyne: non unus hujus nominis vicus illis in regionibus occurrit: proximus Besuæ, quique hic videtur intelligi, est vicus S. Sequani juxta Vincennam, Gallicæ S. Seyne sur Vingenne. Alius, S. Seyne sur Ignon. Primo præterea vicinus est viculus Tour de S. Seyne.

r Villa in pago Divionensi, ait Scriptorum Rerum Gallicarum editor Bouquetus tom. VIII in Indice Geographico, ubi scribitur Lentiniacus: Ms. Divionense habet Lentilliaci ruris: forte est Lantensis apud Guilielmum de l'Isle.

s Vide supra lit. n.

t Hanc nusquam inveni; nisi sit Courchamp supra Besuam non procul Vingenna fluvio.

u Guilielmus de l'Isle in Tabula Geographica partis Meridionalis Campaniæ vicum Cohons non procul civitate Lingonensi, hanc inter et Montem Salionis collocat: hunc codex beneficiorum supra citatus Cohonet vocat, et in decanatu Mogii collocat; nec alium hic intelligi reor.

x Floriacum opinor, quod in decanatu S. Sequani Codex supra laudatus pag. 67 collocat: situm est in finibus territorii Divionensis non procul fluvio Oscara (l'Ouche): nec hinc longe distat vicus Memont, Magnimontensis a Theobaudus dictus.

y Locum hunc nusquam reperi.

z Alba seu Albula in Burgundia oritur, Gallice Aube; Campaniam permeat, auctusque aliquot fluvii dein in Sequanam se evocat.

aa An Cirey vicus, in Aussonensis et Divionensis præfecturarum confinis situs?

bb Addit Ms. Divionense: divinis publicata virtutibus.

cc Forte pagus Pertensis (le Pertois) Gallicæ tractus ad Matronam, hic significatur.

dd An Blaviacum idem forte vicus, qui Blagny prope Besuam apud Guilielmum de l'Isle?

ee Germundus dicitur in Ms. Divionensi.

ff Verosimile est a matre et puero Besuenses patronos, hosque inter S. Prudentium, invocatos fuisse.